

Overordnet strategi Dokken

Innspillsnotat fra Akvariet i Bergen

Innledning

Stiftelsen Akvariet i Bergen er glad for å være en del av utviklingsarbeidet for Dokken og Havbyen Bergen, og takker for muligheten til å bidra med innspill til overordnet strategi. I parallelloppdragene for Dokken, utført på oppdrag av Bergen kommune, og presentert på høsten 2020, er Nye Akvariet viet en sentral rolle og plassering i samtlige forslag. I høringsutkastet for overordnet strategi beskrives Akvariet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet som de første pionerene på Dokken. Vi deler denne vurderingen og mener en slik tidlig samlokalisering vil ha store positive effekter for byutviklingen på Dokken, den marine klyngen og Norges havhovedstad. Akvariet kan ved å være en av de første aktørene på Dokken spille en sentral rolle for å bygge identitet, løfte kunnskap om bærekraft og bidra til innovasjon.

I dette innspillsnotatet vil vi redegjøre for Nye Akvariets visjoner. Samtidig vil det pekes på hva Nye Akvariet er tenkt å tilføre Dokken, og på elementer som vil være avgjørende for en vellykket etablering. Innspillsnotatet er utformet av Stiftelsen Akvariet i Bergen, med bidrag fra flere eksterne bidragsytere. Blant dem er Kjetil Thorsen i arkitektelskapet Snøhetta, Håkon Iversen i plan- og arkitektelskapet ABO, Anders Milde Gjendemsjø i konsulentselskapet McKinsey og Marianne Marthinsen i Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé.

Bakgrunn

Norge er i dag en av verdens ledende havnasjoner. Vi har verdens nest lengste kystlinje, og råder over et havområde som er mer enn fem ganger større enn vårt landareal. Bergen er havhovedstaden i Norge, og i Havbyen finnes verdensledende marine og maritime bedrifter, og verdensledende forsknings- og kunnskapsmiljøer. Midt i hjertet av Havbyen ligger Akvariet i Bergen: Det nasjonale Akvariet. I over 60 år har Akvariet skapt lærelyst om havet hos generasjoner i inn- og utland. Med stabilt over 200 000 årlige besøkende gjester, er Akvariet en av byens stoltheter. Skoleklasser, barnefamilier, turister og andre har hatt gleden av Akvariets utstillinger. Havforskningsmiljøer, næringsliv og miljøorganisasjoner har på sin side fått muligheten til å formidle viktig kunnskap om havet og de akvatiske miljøene til en bred mottakergruppe.

Akvariets bygningsmasse er etter 60 år utdatert og eksterne tekniske undersøkelser viser at det er få år igjen før dørene må stenges på Nordnes. Samtidig er kunnskap og bevissthet om havets betydning for menneskeheten viktigere enn noen gang, og behovet for kunnskapsformidling er større enn noen gang.

En verdensledende kunnskaps- og formidlingsarena for havet og de akvatiske miljøene

Havet og de akvatiske miljøene er avgjørende for vår felles fremtid. Verden står overfor store endringer. Vi er på vei inn i et blågrønt skifte og en ny æra. Klimaendringer og en økende verdensbefolkning medfører større behov for matsikkerhet, mineraler og energi. 2/3 deler av jordens overflate er dekket av vann og dypet utgjør 95 prosent av rom tilgjengelig for liv på jordkloden. Vi kan og vi må produsere mer fra havet, og vi må gjøre det på måter som demper klimaendringene, bevarer det biologiske mangfoldet og regenererer havets helse. For å kunne ta bedre vare på havet og benytte det på en helt annen måte enn det vi gjør i dag, må vi innhente og dele kunnskap. Skal vi lykkes med å skape varig endring må vi aktivere menneskers kjærlighet til havet.

Derfor skal Nye Akvariet skapes. Dette blir et akvarium helt ulikt alt annet du har opplevd. Dette skal bli en verdensledende kunnskaps- og formidlingsarena, og vil spille en avgjørende rolle for Norge, Bergen og Dokken. Nye Akvariet skal være en ledende drivkraft for å sikre Norges rolle som havets hovedsete, med Bergen som hovedstad.

Det Nye Akvariet vil ved å ta denne rollen legge til rette for at våre verdensledende forskningsinstitusjoner, forvaltning, utdanningsinstitusjoner og ulike næringsaktører kan drive aktiv kunnskapsformidling om havet og de akvatiske miljøene. I forbindelse med FNs internasjonale Havforskningstiår, som går frem til 2030 og i påfølgende tiår, vil forskning sammen med god

formidling om bærekraftig bruk av havet være sentralt. Ikke bare til lokalbefolkningen, men også for de som besøker Nye Akvariet fra andre deler av Norge og fra utlandet.

Ved å knytte sammen og samle aktører i havnasjonen Norge og Havbyen Bergen, skal Nye Akvariet vise hvordan livet i havet er uløselig knyttet til menneskeheten, vår helse og vårt livsgrunnlag. Nye Akvariets innhold og tilknyttede aktiviteter vil samtidig bidra til at Havbyen Bergen og Dokken tilføres ytterligere innhold, byliv og attraktivitet.

Nye Akvariet som motor for byliv og attraktivitet i Bergen - og på Dokken

Byliv og attraktivitet skapes ikke utelukkende ved å bygge boliger, arbeidsplasser og kontorlokaler. Det skapes også av dem som tar den i bruk og tilbudene som skapes. Nettopp derfor vil Nye Akvariet være en sentral byutviklingsaktør i Bergen på Dokken. Nye Akvariet skal sammen med Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet bidra til å videreutvikle Bergen som en inkluderende, bærekraftig og levende by. Dette skal gjøres gjennom fokus på fysisk utforming, relevant innhold og tilknyttede aktiviteter. For eksempel vil Nye Akvariet sammen med ledende nasjonale forsknings- og kunnskapsmiljøer være en arena for verdensledende forskning, utstillinger, havkonferanser, debatter, konserter - men også ha lavterskeltilbud som åpne dager for byens skoler, barnehager, universiteter og sykehjem.

Nye Akvariet vil være en viktig samlingsaktør på Dokken, men også spille en viktig rolle i å koble byen sammen. Både med tanke på tilreisende som bor på byens hoteller og som vil spasere ut til Nye Akvariet, og for beboere og ansatte i tilknyttede bydeler som Laksevåg, Møhlenpris og omkringliggende områder. Nye Akvariet vil også være en samlende aktør for næringslivet, og en betydelig tiltrekningskraft for etablering av andre aktører i aksene fra Haukeland til Marineholmen, med nettverk og forgreininger til hele verden.

For å skape en slik attraktiv motor og realisere Nye Akvariets visjoner, er en sentralt plassert tomt, i umiddelbar nærhet av sjø og med tilhørende mulighet for ekspansjonsmuligheter i sjø utenfor kaifront og tomt avgjørende. Videre vil også plassering tett sammen med Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet være helt sentralt for å sikre sambruksfordeler.

Nye Akvariet som identitetsskaper

Dokken - det er der Akvariet i Bergen er. Nye Akvariets viktigste pilar er kunnskapsformidling, og en sentral del av denne vil være å invitere inn barnehagebarn, skoleelever og studenter til Nye Akvariet for å dele kunnskap om betydningen av havet og de akvatiske miljøene. Dermed vil en bred gruppe av Bergens befolkning få et forhold til Dokken.

Akvariet er i dag sterkt forbundet med Bergen og en viktig markør for byen. Denne rollen vil forsterkes og tydeliggjøres ved etablering på Dokken. Nye Akvariet vil fungere som en identitetsskaper for Havbyen generelt og ikke minst bydelen spesielt. Vårt mål er å knytte oss tett til det offentlige barnehage- og skoleverket, og gjennom det skape en bred inngangsportal for det brede lag av byens befolkning og byens besøkende.

Multibruk av Nye Akvariets arealer

Deler av arealet som Nye Akvariet skal disponere vil i ulik grad være forbeholdt Nye Akvariets aktiviteter, men en kan samtidig se for seg at deler av arealet, særlig dersom Nye Akvariet plasseres direkte ved sjø, skal være offentlig tilgjengelig og kan kombineres med en bypark/vannpark eller bystrand. Det gjelder også for eksempel arealer under vann, takflater, brygger med mer.

Uteområdene til Nye Akvariet kan bli Bergens nye sosiale åpne storstue ved havet. Dersom en ser til byutviklingsområder som for eksempel Bjørvika i Oslo, så kan en se at byens innbyggere og besøkende nyter godt av åpne, ukommersielle og offentlige arealer i tilknytning til både Operaen og nye Deichmanske bibliotek.

Økonomiske ringvirkninger for Bergen og bydelen

Etablering av Nye Akvariet på Dokken vil naturligvis føre med seg et høyt antall arbeidsplasser og tilhørende økonomiske ringvirkninger. Videre vil Nye Akvariet bli en betydningsfull turistdestinasjon for turister fra inn- og utland. Ved å plassere en aktør av dette kaliberet på Dokken, skapes en rekke synergieffekter for bydelens fremtidige næringsliv. Akvariet på Nordnes i dag tiltrekker seg over 200.000 årlig besøkende. Med ambisjonene og planene Nye Akvariet har utarbeidet, ser vi at antall besøkende kan flerdobles. Vurderinger gjort av internasjonale spesialister anslår årlig besøksantall til 1 million.

1 million besøkende vil gi robust økonomisk grunnlag for restauranter, butikker og annen detaljhandel og servicetilbud. Dersom en også skaper lokaler tilpasset for eksempel kunstutstillinger,

konserter, eller relevante havne- og byaktiviteter, vil bruken øke og det økonomiske grunnlaget styrkes.

Den direkte gevinsten ved økning i antall arbeidsplasser anslås å være stor. Beregninger gjort av internasjonale konsulenter anslår et behov på i ca 300 årsverk for å drive det nye akvariet.

Nye Akvariet som nav og samlingspunkt i Havbyen

Nye Akvariet vil bidra til kunnskapsdeling og en utvikling og koordinering av havnasjonen Norge og Havbyen Bergen:

- Nye Akvariet vil bidra til kunnskapsdeling om havet til lokalt og til tilreisende publikum. Det betyr at kunnskapsnivået blant de som har besøkt Nye Akvariet vil øke.
- Ved å koble havrelaterte kunnskapsmiljøer, myndigheter, næringsliv og befolkningen ellers vil Nye Akvariet kunne samle og befeste Havbyen Bergen og havnasjonen Norge. En slik klyngetenking betyr muligheter for økt rekruttering av talenter til byen, samvirke og samskaping.
- Nye Akvariet vil også det legge til rette for debatt og oppmerksomhet rundt havnæringene – et tema som er helt avgjørende for vår felles fremtid. Det gjør at havnæringene kan diskutere sentrale spørsmål med relevante aktører og utvikle løsninger som bidrar til økt verdiskapning og bærekraft.
- Nye Akvariet vil samtidig arrangere og bidra til aktiviteter på andre lokasjoner enn Dokken. Vi ser for oss en blekkspruteeffekt, hvor tilknyttede kunnskapsmiljøer, næringsliv og offentlige myndigheter sammen med Nye Akvariet kan utvikle arrangementer og aktiviteter også andre steder, som på sikt vil styrke Havbyen Bergens posisjon.

En tidlig etablering vil sette standarden for en bærekraftig bydelsutvikling

Nye Akvariet vil også kunne spille en sentral rolle i å utvikle, gjennomføre tiltak og formidle Dokken som en bærekraftig bydel. Ved en tidlig etablering av Akvariet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har man en unik mulighet til å koble forskning, formidling og forvaltning knyttet til klimaendringer og hav i verdensklasse sammen med et utviklingsprosjekt som gjennomfører og demonstrerer løsninger for fremtidens byer. Et godt planlagt og gjennomført prosjekt, med tett samarbeid mellom pionerene og kommunen, vil kunne gi løsninger i verdensklasse. Med en Nye Akvariet som en av de første i gang, vil vi kunne bidra til å sette standarden for hvordan hele området skal utvikle seg basert på ambisiøse bærekraftsmål.

Ved å koble Nye Akvariet sammen med oppstarts- og produksjonsmiljøer vil en sikre både bærekraftig aktivitet og verdiskapning. Nye Akvariet ønsker å ta steget videre fra co-working til co-creation, og vil arbeide for å skape innovasjon og gründerskap på tvers av akademia og et bredt spekter av byens og landets næringsliv. Gjennom Nye Akvariets virksomhet vil det skapes nye bærekraftige ideer og produkter basert på, og knyttet til, havet og de akvatiske miljøene.

Avgjørende elementer for en vellykket etablering

En vellykket etablering av Nye Akvariet forutsetter en rekke elementer:

- **Sentralt plassert i umiddelbart nærhet til sjø og tilhørende muligheter.** Viktigst av alt er at Nye Akvariet plasseres nært sjølinjen, for å kunne bruke havet som en naturlig del av Nye Akvariet. Det vil også være helt naturlig å se på mulighetene for at Nye Akvariet ikke bare bygges på land og ut på land, men også lager installasjoner både over og under vann.
- **En stor og sentral tomt.** Skal vi kunne realisere ambisjonene på vegne av Nye Akvariet og Havbyen Bergen er det helt sentralt at prosjektet får en stor og sentral tomt. Det vil muliggjøre å knytte kunnskaps- og næringsmiljøer sammen for å skape samspill og en naturlig bruk av Akvariet for byens befolkning - utover bare å være et bygg.
- **Multibruk og allmenn tilgjengelighet.** Det bør også være mulig å kunne åpne deler av uteområdet for allmenn ferdsel, slik at en sikrer en flerbruk og tilgjengelighet for folk flest. Ved å tenke et samspill med flere av aktørene på Dokken vil Nye Akvariet bli mer enn et bygg, og faktisk et naturlig nav i hele Havbyen.
- **Nye Akvariet må ligge nært Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.** Mulighetsstudiet gjennomført fra mars til mai 2019 slår fast at en lokalisering på Dokken, i umiddelbar nærhet til Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, vil gi de beste synergieffektene for alle de tre nevnte aktørene og Dokken. Effektene går langt utover en konkret deling av kostbar teknisk infrastruktur. Samarbeid mellom forskning og formidling er helt sentralt i FNs Havpanel sine anbefalinger for fremtiden.
- **Tidlig etablering er helt nødvendig da Akvariet på Nordnes må stenges i løpet av få år**
En tidlig samlokalisering vil ha store positive effekter for byutviklingen på Dokken, den marine klyngen og Norges havhovedstad. Utredningsrapporter gjort av Statsbygg viser at dagens 60 år gamle akvarie-anlegg snart må stenges på grunn av stor slitasje og gammel bygningsmasse. Det er derfor både riktig og nødvendig at det tilrettelegges for en tidlig etablering på Dokken

- **Tilgjengelighet og kollektivtilknytning.** For beboerne på Dokken, lokalbefolkningen i Bergen og tilreisende er dette svært viktig. Nye Akvariet vil være en attraktiv aktør og skape mye aktivitet. Derfor bør det søkes å plassere Nye Akvariet på en sentral tomt, lett tilgjengelig fra kollektivstopp. Samtidig som det gjøres med tilknytning til resten av byen. Ved tidlig etablering vil det også være helt sentralt å sikre tilgjengelighet til Nye Akvariet i en fase hvor Dokken er under utbygging.
- **Ombruk og bærekraftig utvikling.** Nye Akvariet har mål om å være karbonnegativt sett i et livssyklusløp, og skal bidra til de overordnede ambisjonene om Dokken som en verdensledende bærekraftig bydel. Det legger føringer for materialbehov, energibehov, utforming og plassering. Nye Akvariet stiller seg svært positiv og ønsker å ta i bruk resirkulerte materialer, ny teknologi og fremtidsrettede løsninger i både bygg- og driftsperioden. Det er derfor interessant for Nye Akvariet å se på eksisterende bygningsmasse på Dokken og undersøke ombrukpotensiale for å gjøre dette til et bærekraftig pionerprosjekt.

Vi takker for anledningen til å gi innspill, og bistår gjerne med ytterligere informasjon.

Hilsen

Aslak Sverdrup
Administrerende Direktør
Stiftelsen Akvariet i Bergen